

8.10.2024

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle:
Siv@eduskunta.fi

Asia: HE 111/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuslain 22 §:n ja 70 §:n 2 momentin 5 kohdan kumoamisesta

Viite: Lausuntopyyntönnä 30.9.2024

Lainsäädännön yksi tärkeimpiä tehtäviä on suojata ja turvata heikomman osapuolen oikeuksia ja asemaa. Opetusalan ammattijärjestö OAJ katsookin, että norminpurku soveltuu huonosti kasvatus-, koulutus- ja opetuslalle. OAJ ei kannata hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuslain 22 §:n ja 70 §:n 2 momentin 5 kohdan kumoamisesta.

1 Paikallisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta ei tule luopua

Varhaiskasvatuslaissa määritellään varhaiskasvatus suunnitelmalliseksi ja tavoitteelliseksi kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaksi kokonaisuudeksi, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Paikallisilla varhaiskasvatussuunnitelmissa on tärkeä rooli varhaiskasvatuksen suunnitelmallisuudessa, eikä niitä siksi tule poistaa.

Varhaiskasvatuslakia säädettäessä sivistysvaliokunta edellytti mietinnössään (SiVM 29/2014 vp), että paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen tulisi velvoittavaksi ja monet kunnat ja yksityiset päiväkodit olivat jo laatineet paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman. Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa täydennetään ja täsmennetään valtakunnallista velvoittavaa varhaiskasvatussuunnitelman perusteita. Se siis määrittelee, ohjaa ja tukee varhaiskasvatuksen paikallista järjestämistä ja ottaa siten huomioon paikalliset erityispiirteet ja lasten tarpeet. Paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa otetaan huomioon myös muut paikallisella tasolla tehtävät suunnitelmat, kuten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat, joista yhdenvertaisuuden toimipaikkakohtainen suunnitelma ollaan lakkauttamassa hallituksen esityksen (HE 105/2024 vp) mukaisesti. Lisäksi varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on määrätty paljon asioita, jotka tulee paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvata ja täsmentää.

Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma voidaan nähdä siis sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteita täsmentävänä asiakirjana, mutta myös tärkeänä työkaluna, jossa on koottuna keskitetysti paikallisen varhaiskasvatuksen toteuttamista ohjaavaa sisältöä. Se on siten myös tärkeä työkalu päiväkodin johtajan ja varhaiskasvatuksen opettajan ja erityisopettajan työssä. Heidän tehtävänä on varmistaa, että varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatus-

8.10.2024

suunnitelma konkretisoituvat suunnitelmalliseksi toiminnaksi päiväkodissa. Sitä työtä tukee paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma.

Hallituksen esityksessä todetaan, että kunnalla ei jatkossa olisi velvollisuutta laatia paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa, mutta kunta voisi sen edelleen tehdä. Vaikka paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa ei enää laadittaisi, kunnat todennäköisesti joutuvat laatimaan muita erillissuunnitelmia varhaiskasvatuksen paikallista toimintaa ohjaamaan. Esitetyillä norminpuruilla on laskettu julkiseen talouteen vähäinen säästö, mutta purusta johtuva toiminnallinen muutos olisi valtava. Mikäli paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa ei enää laadittaisi, tulisi valtakunnallista varhaiskasvatussuunnitelmaa joiltain osin täsmentää. Myös tästä seuraisi kustannuksia.

OAJ yhtyy lausuntopalautteissa esiin nostettuihin näkemyksiin, joissa todetaan, että esitetyllä velvoitteesta luopumisella voi olla kielteisiä vaikutuksia varhaiskasvatuksen laatuun ja lapsen edun toteutumiseen. Se voi myös saattaa lapset ja lapsiperheet eriarvoiseen asemaan, jos vain osassa kunnista laaditaan paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma. Lausuntopalautteessa nostettiin myös esiin, että paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat ovat olleet käytössä vasta lyhyen aikaa ja niiden toimeenpanoa tulisi kehittää velvoitteen poistamisen sijaan. Lyhytnäköinen ja poukkoileva politiikka heikentää varhaiskasvatuksen kehittämistä ja laatua. Normien keventäminen antaa myös signaalin, että varhaiskasvatus ei ole niin tärkeää kuin juhlapuheissa annetaan ymmärtää. Se on myös vastoin hallitusohjelmassa kirjattua tavoitetta, jonka mukaan varhaiskasvatuksen laatua parannetaan.

Jos paikallisia varhaiskasvatussuunnitelmia ei jatkossa enää laadita, päiväkodin johtajien osaaminen erityisesti pedagogisina johtajina ja päiväkotien pedagogisen toiminnan kehittäjinä korostuu entisestään. Tärkeäksi myös nousee kelpoisten varhaiskasvatuksen opettajien rooli lasten varhaiskasvatussuunnitelmien laadinnassa. Varhaiskasvatuksen opettajilla on tärkeä vastuu huolehtia siitä, että niin valtakunnallista kuin lasten varhaiskasvatussuunnitelmia toteutetaan päivittäin päiväkodin toiminnassa. OAJ korostaa, että esitetyn norminpurun seurauksena jokaiselle lapselle laadittavan henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman merkitys kasvaa ja niiden laatimisesta tulee pitää kiinni. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmissa kuvataan lapsen vahvuudet ja henkilöstön toiminta lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta. Lisäksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on myös tuen asiakirja, jossa määritetään kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukea tarvitsevalle lapselle yksilöllisesti tuki, eli kuvataan, millaisia tukitoimia ja toimintaympäristöjä käytetään tuen varmistamiseen. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmat otetaan huomioon koko ryhmän toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä. On mahdollista, että pedagogiikan suunnittelu ja kehittäminen painottuu entistä enemmän päiväkotikohtaiseksi, jolloin lapset asettuvat aiempaa eriarvoisempaan asemaan riippuen siitä, missä päiväkodissa he ovat ja onko kyseisessä päiväkodissa kelpoisuusehdot täyttävät opettajat.

8.10.2024

OAJ esittää, että valiokunta pitää mietinnössään tärkeänä paikallisten varhaiskasvatussuunnitelmien laatimista ja vaatii luopumista varhaiskasvatuslain 22 §:n kumoamisesta hallitusohjelman vastaisena tekona, koska se heikentäisi varhaiskasvatuksen laatua.

OAJ esittää, että valiokunta mietinnössään ehdottaa lausumaa seurausten arvioinnista, jos lainsäädäntöä muutetaan esityksen mukaisesti.

2 Tietoa täydennyskoulutuksesta tarvitaan valtakunnallisesti

Esityksessä ehdotetaan lisäksi henkilöstön täydennyskoulutuksen raportointivelvoitteen keventämistä siten, että varhaiskasvatuslain 70 § 2 momentin kohta 5 kumotaan. Toteutuessaan se tarkoittaisi sitä, että jatkossa henkilöstön täydennyskoulutusta koskevia tietoja ei enää tallennettaisi. Sen myötä Tilastokeskus ei jatkossa saisi kyseisiä tietoja tilastointitarkoitukseen eikä Karvi jatkossa varhaiskasvatuksen laadunarviointijärjestelmän täydennyskoulutuksen arviointiin tarkoitetun arviointityökalun taustatiedoksi.

OAJ ei kannata esitystä. On tärkeää, että varhaiskasvatuslaissa säädetty täydennyskoulutusvelvoite, jota rahoitetaan julkisin varoin, toteutuu. OAJ pitäisi tärkeänä, että saatavilla olisi kansallisen tason tietoa erityisesti sellaisista yliopistotason täydennyskoulutuksista, joita korkeakoulut järjestävät.

Varhaiskasvatuslaissa säädetään, että varhaiskasvatuksen järjestäjän ja tuottajan on huolehdittava siitä, että varhaiskasvatuksen henkilöstö osallistuu riittävästi ammattitaitoa ylläpitävään ja kehittävään täydennyskoulutukseen. Täydennyskoulutuksella tarkoitetaan ammattitaitoa ylläpitävä ja osaamista kehittävä koulutusta, joka liittyy varhaiskasvatuksen työntekijän työtehtävään. Hallituksen esityksessä todetaan, että arviolta noin 40 prosenttia varhaiskasvatuksen henkilöstöstä käy täydennyskoulutuksessa vuosittain osallistuen keskimäärin kolmeen koulutukseen. Jos alle puolet henkilöstöstä osallistuu täydennyskoulutukseen, voidaan ajatella, että lainsäädännön kirjaus ”osallistuu riittävästi” ei nykyisellään toteudu. Samaan aikaan Orpon hallituksen vuodelle 2025 esittämästä budjetista selvisi, että opettajien täydennyskoulutuksen rahoituksesta ollaan leikkaamassa noin 15 miljoonaa euroa. Erityisesti tässä tilanteessa tarvittaisiin ajankohtaista, kattavaa ja luotettavaa tietoa täydennyskoulutuksesta.

Vaikka esityksen mukaisesti täydennyskoulutusta ei enää valtakunnallisesti kerättäisi, on hallituksen esityksen mukaan todennäköistä, että varhaiskasvatustoimijat itse seuraavat henkilöstön täydennyskoulutuksen osallistumista edelleen paikallisesti. Näin ollen ei tulla saavuttamaan säästöjä, joita hallituksen esityksellä tavoitellaan. OAJ näkee, että valtakunnallista tietoa tulee olla saatavilla, jolloin on edellytettävä, että täydennyskoulutuksista tulee toteuttaa erillistiedonkeruu.

8.10.2024

OAJ vaatii, että valiokunta ehdottaa mietinnössään varhaiskasvatuksen henkilöstön täydennyskoulutuksen raportointivelvoitteen keventämisestä luopumista ja ettei varhaiskasvatuslain 70 § 2 momentin kohtaa 5 kumota.

OAJ esittää, että valiokunta mietinnössään ehdottaa lausumaa seurausten arvioinnista, jos lainsäädäntöä muutetaan esityksen mukaisesti.

Yhteenveto

- Paikallisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta ei pidä luopua, sillä se määrittelee, ohjaa ja tukee varhaiskasvatuksen paikallista järjestämistä ja ottaa siten huomioon paikalliset erityispiirteet ja lasten tarpeet.
- Se on tärkeä työkalu, jossa on koottuna keskitetysti paikallisen varhaiskasvatuksen toteuttamista ohjaavaa sisältöä.
- Se on tärkeä työkalu päiväkodin johtajan ja varhaiskasvatuksen opettajan ja erityisopettajan työssä.
- Vaikka paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa ei enää laadittaisi, kunnat toden-näköisesti joutuvat laatimaan muita erillissuunnitelmia varhaiskasvatuksen paikallista toimintaa ohjaamaan. Tästä seuraa lisätyötä.
- Esitys on vastoin hallitusohjelmassa kirjattua tavoitetta, jonka mukaan varhaiskasvatuksen laatua parannetaan.
- Jos paikallisia varhaiskasvatussuunnitelmia ei jatkossa enää laadita, päiväkodin johtajien osaaminen erityisesti pedagogisina johtajina ja päiväkotien pedagogisen toiminnan kehittäjinä korostuu entisestään.
- Tärkeäksi myös nousee kelpoisten varhaiskasvatuksen opettajien rooli lasten varhaiskasvatussuunnitelmien laadinnassa.
- OAJ ei kannata henkilöstön täydennyskoulutuksen raportointivelvoitteen keventämistä.
- Tällä hetkellä alle puolet henkilöstöstä osallistuu täydennyskoulutukseen.
- Valtion budjetissa vuodelle 2025 esitetään noin 15 miljoonan euron leikkausta opettajien täydennyskoulutuksen rahoitukseen.
- Erityisesti tässä tilanteessa tarvittaisiin ajankohtaista, kattavaa ja luotettavaa tietoa täydennyskoulutuksesta.
- Jos valtakunnallisesta täydennyskoulutuksen raportointivelvoitteesta luovutaan, vastaava tieto on kerättävä erikseen toteutettavalla tiedonkeruulla.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Nina Lahtinen
Koulutuspolitiikan johtaja

Minttu Ilveskivi
erityisasiantuntija